

L'enfant sans droits

Autor: Alfredo Carlo Moro

Títol: *L'enfant sans droits*

Edita: Fayard, Paris, 1992

Vaig conèixer l'obra d'Alfredo Carlo Moro a través del Bureau International Catholique de l'Enfance, BICE, el 1996. Un membre italià del BICE em va fer present de *Il bambino è un cittadino* (1991). L'any següent adquiria la traducció al francès d'*Erode fra noi* (1988). Des d'aleshores se m'han convertit en llibres de capçalera.

No entenc aquest mal hàbit de les traduccions lliures, sovint poc afortunades, de títols de llibres (també passa amb les pel·lícules). Aquest Herodes enmig de nosaltres s'ha convertit en un tòpic i poc suggestiu *Enfants sans droits*, que no ens dona l'estil viu i fins i tot diria que cordial d'Alfredo Carlo Moro.

Des de la seva mort, el 18 de novembre de 2005, s'han celebrat a Itàlia repetits actes en record del que es considera un dels principals creadors del Dret de Menors italià. Vaig tenir l'oportunitat d'assistir a la sessió commemorativa que va tenir lloc a l'Ospedale degli Innocenti de Florència, el 18 de març proppassat. De les intervencions que s'hi van fer destacaria la del professor Luigi Fadiga, un home que coneix Catalunya. En tots aquests actes es ponderaven les qualitats humanes de Moro: la seva extrema simplicitat, la seva gran modèstia, la seva passió cívica.

Moro va ser, durant molts anys, president del Tribunal de Menors de Roma; ho va ser, també, de l'Associació Italiana de

Jutges de Menors; es compta entre els promotors de l'Associació Italiana per a la Prevenció dels Maltractaments als Infants. Va concebre instruments nacionals de treball a favor de la infància, entre els quals una comissió parlamentària d'infància, un observatori i un centre de documentació. Una de les seves darreres iniciatives fou la presentació d'un projecte de llei, que no va prosperar, per crear el Garante dell'Infanzia, és a dir, el defensor dels drets de l'infant a escala nacional italià. Profundament creient, afirmava, dos mesos abans de la seva mort, en un escrit sobre la crisi del Dret, que "no podem, evangèlicament, no tenir fe en l'home i en la seva capacitat de preveure els perills i de trobar el camí just per reconstruir la pròpia vida".

Hi ha uns missatges constants en l'obra d'Alfredo Carlo Moro: la necessitat d'una cultura de l'infant, és a dir, la consideració que ens mereix com a persona, com a valor original i autònom. Massa sovint, deia Moro, l'infant és tan sols utilitzat per suscitar emocions; però l'infant, afegia, "no és una clonació bonsai d'adults que no saben o no volen respectar la innocència i l'espontaneïtat de la infantesa". I cal conèixer l'infant real, insistia, l'infant concret. Això tindria influència en els seus plantejaments del Dret de Menors i en l'organització de la justícia juvenil.

Tot porta Moro a reconèixer la capacitat de l'infant per participar i decidir, a acceptar una maduresa anticipada dels nois i noies ja abans d'assolir la majoria d'edat legal,

a admetre el que anomenava una *semicapacitat*; i, sobretot, a demanar que es valori *cas per cas* (“l’infant concret”) la possibilitat que tenen d’assumir compromisos. Demana als jutges una sensibilitat davant de la complexitat d’aquesta visió integral dels infants i adolescents. S’havia queixat, al seu temps, que els òrgans jurisdiccionals destinats als menors fossin considerats d’escàs valor i per aquest motiu exercits per magistrats amb poca capacitat professional; i es dolia que el Dret de Menors tingués poc espai en el currículum acadèmic. I com que sabia que el Dret no és omnipotent (té una pàgina esplèndida sobre aquest tema a *Il bambino è un cittadino*) podia anar més enllà del Dret.

Erode fra noi reflecteix tota aquesta trajectòria. Moro hi denuncia la violència envers els infants en totes les seves formes, les més despietades i les més subtils; i desfà tòpics. Senyala que és prou positiu que en el món actual, al contrari del que passava en altres èpoques, els maltractaments siguin universalment condemnats. I també considera un fet positiu que es comenci a acceptar que les relacions entre adults i infants no siguin sempre marcades per l’estimació i el respecte; que l’amor a un infant no impedeix l’agressivitat de l’adult cap a aquell que percep com un rival; que el concepte d’ajuda al creixement ve substituït sovint per un obscur sentiment de possessió; que la funció educativa ve moltes vegades reemplaçada per una funció d’ensinistrament, o encara pitjor, de submissió; que s’abandoni els infants

a les seves angoixes i a la seva solitud. La violència contra els infants no és, o no és solament, una conseqüència de patologies adultes específiques (això ens tranquil·litza); hi ha una violència quotidiana important i preocupant.

La denúncia és severa. Si Lloyd deMause, el 1974, iniciava el seu treball a *Història de la infància* dient que “la història de la infància és un malson del qual tot just ara despertem”, per a Moro “la història de la infància és la d’un continuat i greu abús devers els infants, que no són considerats com a persones, ans com un material que s’ha de conformar al model preestablert per l’adult”. I tot amb tot, *Erode fra noi* no és un llibre endurit. A l’obra de Moro hi ha compassió, i també destaca tots els testimonis que hi ha hagut, en el passat, d’amor envers els infants. A més, senyala com una conquesta cultural del segle XX l’existència d’un sentiment aprofundit de la infància, és a dir, la consciència que l’estat de la infantesa és un estadi d’una gran importància per al desenvolupament humà.

Aleshores, consagra cada capítol a un aspecte dels maltractaments. Més enllà dels maltractaments físics, dels abusos sexuals, de l’infant explotat, del negligit, s’atura en l’infant incomprès, en el programat, en el negat. Comprendre un infant vol dir fer taula rasa de molts prejudicis que enfosqueixen la veritable noció d’infant. Sis anys més tard que l’hagués fet servir Neil Postman, Moro utilitza “desaparició de la infantesa” per designar una altra forma de maltractament.

I alerta sobre aquelles situacions familiars que poden esdevenir o provocar maltractaments, des de la família esquinçada fins a la família narcisista (tema, aquest darrer, que ja havia tractat a *Il bambino è un cittadino*).

Finalment, en el darrer capítol esbossa una estratègia contra la violència envers els infants: superar l'emotivitat i l'òptica purament assistencial, trencar el mur de silenci, no sobrevalorar la intervenció penal; però molt especialment, desenvolupar i difondre una nova cultura de la infància i donar un nou sentit a les relacions entre adults i infants. Aquest darrer capítol, per bé que ho és tot el llibre, constitueix una lúcida lliçó de pedagogia per a pares i tots els educadors.

Jordi Cots